

11. Чумаченко І. Су Джок терапія в оздоровчо-профілактичній роботі з дітьми. Семінар-практикум для вихователів/ І. Чумаченко, В. Прибульська // Дитячий садок. Управління. – 2014. – С. 30–32.
12. Ярмошенко О. Са-Фі-Дансе. Інновації в роботі інструктора з фізкультури / О. Ярмошенко // Дитячий садок. – 2015. – С. 7–9.
13. Ярмошенко О. Секрет здоров'я. Фізкультурне заняття для дітей середнього дошкільного віку / О. Ярмошенко // Дитячий садок. – 2015. – С. 10–14.

Гришко О.І.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В.Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНИХ ПРОГРАМ ПРИ ВИВЧЕННІ СТУДЕНТАМИ КУРСУ

«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ»

У статті наголошено на необхідності відповідності викладання курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень» у вищих навчальних закладах вимогам сучасної дошкільної освіти, охарактеризовано зміст сучасних навчально-виховних програм з точки зору забезпечення ефективного логіко-математичного розвитку дошкільників у ДНЗ.

Перехід до кращих світових практик освіти потребує трансформації навчальних планів курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень» (ТМФЕМУ), а це, в свою чергу, веде до вдосконалення змісту освіти. Протягом останніх років ефективним на шляху розв'язання даного питання є забезпечення реалізації принципів національного виховання, здійснення інтегративних процесів в теорії навчання, побудова навчально-виховної діяльності у відповідності з новітніми програмами виховання і навчання дошкільників. Між тим, питання актуальності вибору варіативних програм і методичних технологій навчання дітей

дошкільного віку математичних уявлень є дискусійним (Л.О. Артемова, В.В. Ждан, О.Д. Кононко, О.А. Проскура, Т.К. Степанова). Вони не були узагальнені у комплексну методичну програму реалізації визначених концептуальних підходів до формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку у курсі «ТМФЕМУ», що і зумовило вибір теми публікації.

Метою публікації є аналіз теоретичних та методологічних засад використання різних програм при вивченні студентами курсу «ТМФЕМУ».

В останні роки, у зв'язку з переорієнтацією освітнього процесу на особистісно-орієнтовний, гуманістичний підхід до дитини, інтеграційні процеси в сучасній дошкільній освіті, змінюється позиція педагога та дитини в навчально-виховному процесі. Тому, у процесі підготовки майбутніх вихователів в ході викладання курсу «ТМФЕМУ», слід приділяти особливу увагу наступним позиціям навчально-виховних програм, що повинні бути впроваджені у процес подальшої педагогічної роботи: забезпечення логіко-математичного розвитку дітей в освітньому середовищі ДНЗ; зміна позиції педагога та дитини в освітньому процесі з суб'єкт-об'єктних на суб'єкт-суб'єктні; надання пріоритету заняттям інтегрованого типу. Ці позиції розкриваються у змісті Базового компонента дошкільної освіти в Україні та наявних програмах виховання і навчання дошкільників [5, с. 26].

Як зазначено в Базовому компоненті дошкільної освіти України, для формування логіко-математичних умінь важливим є забезпечення розвитку дитини в освітньому середовищі. Освітнє середовище групи за К.Й. Крутій передбачає єдність декількох осередків: пізнавального, художньо-перетворювального, фізкультурно-оздоровчого, комунікативного та емоційно-рефлексивного [3, с. 97]. Найбільш продуктивним для збагачення дітей дошкільного віку елементарними

логіко-математичними уявленнями є пізнавальний осередок освітнього середовища, до якого належить правильна позитивна мотивація, вся навчально-розвивальна діяльність педагога та продуктивна діяльність дошкільників. Для логіко-математичного розвитку в художньо-перетворювальному осередку особливо цінними будуть театралізована діяльність та сюжетно-рольові ігри. Під час виконання фізично-оздоровчих вправ дитиною педагог може одночасно організовувати процес логіко-математичного розвитку за допомогою різноманітного обладнання. Комунікативний осередок як частина освітнього середовища дітей дошкільного віку допоможе дитині отримувати точні, структуровані логіко-математичні знання, зацікавить її у подальшому навчанні, створить достатню мотивацію для самостійного навчання. Не менш важливим є осередок емоційно-рефлексивної активності. У контексті формування елементарних математичних уявлень педагог повинен навчати дитину фіксувати увагу на тому, як вона розмірковує і як вчиняє, до чого це призводить, виховувати свідоме ставлення до своїх дій, стимулювати бажання самостійно виводити логічні судження з приводу своїх вчинків, робити власні припущення [5, с. 26].

Успішний розвиток дошкільника, який відвідує дитячий садок, багато в чому обумовлений наявними освітніми програмами.

Традиційні та альтернативні програми навчання та виховання забезпечують варіативність навчання дітей математиці. Знання особливостей сучасних програм дошкільного виховання необхідна умова якісної підготовки майбутніх вихователів

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти педагоги дошкільних закладів працюють за програмами: «Я у світі», «Крок за кроком» та ін.

Проаналізуємо ці програми.

Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» передбачає створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини та формування в неї життєвої компетентності. Введення компетентнісної парадигми в дошкільну освіту як пріоритетної категорії означає надання переваги системному, цілісному підходу до розвитку, навчання та виховання дошкільника. У попередніх програмах для дошкільних закладів перевага надавалася засвоєнню дітьми елементарних математичних знань, формуванню на їхній основі умінь та навичок. Програмові завдання здебільшого формулювалися таким чином: «учити дітей...», а кінцевий результат – «діти мають знати...». Очевидно, що без знань немає компетентності, адже вона є сферою зв'язків між знаннями та практичною діяльністю.

Бути компетентним, означає бути життєздатним, вміти адекватно поводитися в різних життєвих ситуаціях, виступати активним суб'єктом життєдіяльності та вміти проявляти своє Я у різних сферах життя. Це значно складніше й багатогранніше, ніж окремо формувати систему знань.

Окреслимо коло питань, визначених Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», що стосуються формування логіко-математичної компетентності дошкільників. Логіко-математична компетентність передбачає здатність здійснювати: класифікацію геометричних фігур, предметів та множин; серіацію за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі, часі; обчислення та вимірювання кількості, відстані, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу.

Цей напрям роботи передбачає засвоєння дошкільниками елементарних логічних прийомів та орієнтований насамперед на формування вміння розмірковувати, встановлювати причинно-

наслідкові зв'язки, обґрунтовувати свою думку, робити прості висновки. Комплекс елементарних логічних понять і дій, у свою чергу, становить абетку логічного мислення і є необхідним підґрунтям для розвитку особистості дитини та формування її компетентності. При цьому важлива не стільки наявність логіко-математичних знань, скільки здатність використовувати їх у різних життєвих ситуаціях, розсудливо поводитися, проявляти високу пізнавальну активність, кмітливість, гнучкість мислення, самостійність суджень, тобто поводитися компетентно, відповідно до своїх вікових можливостей, індивідуального та життєвого досвіду. Тож сьогодні більшою мірою йдеться про програму життя, а не про програму знань.

Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» передбачає не просте розширення традиційної системи роботи з формування елементарних математичних уявлень. Вона побудована на нових концептуальних положеннях, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні, а саме визначених її авторами – О. Кононко, З. Плохій:

1. Принциповою особливістю Базової програми є логізація математичного змісту. У завданнях з логіко-математичного розвитку традиційний математичний аспект знань поєднаний з логічним.

2. У Базовій програмі завдання логіко-математичного розвитку не виділено окремо, а розподілено по сферах життєдіяльності: «Природа», «Культура», «Люди», «Я Сам». Такий підхід не означає применшення ролі цього напряму особистісного розвитку дошкільника (тут не існує менш чи більш важливого – кожний аспект необхідний і незамінний), а має на меті збереження науково-обґрунтованої схеми систематизації змісту дошкільної освіти в цілому та фіксації пріоритету цілого над частиною.

При цьому важливі не стільки самі по собі логіко-математичні знання та вміння, скільки здатність дошкільнят застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях, розсудливо поводитися, проявляти високу пізнавальну активність, кмітливість, гнучкість мислення, самостійність суджень, тобто вміння поводитися компетентне, відповідно до своїх вікових можливостей, індивідуального життєвого досвіду та вимог життя.

3. Попередні програми здебільшого орієнтували педагогів на проведення колективних занять для засвоєння математичних знань. Частково ці знання закріплювалися в індивідуальній роботі та використовувалися в ігровій діяльності. Традиційна, роками відпрацьована система занять, як основна форми організації математичної діяльності дошкільників, виявилася малоефективною щодо логіко-математичного розвитку. На таких заняттях дидактична мета, зміст і засоби навчання недостатньо диференціюються відповідно до можливостей дітей. Виховуючи компетентну особистість, не радимо обмежуватися тільки цією формою організації виховного процесу.

4. Логіко-математичні завдання, визначені Базовою програмою, орієнтовані, насамперед, на забезпечення розвитку пізнавальних здібностей, уміння розмірковувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити прості умовиводи, використовуючи елементарні логічні прийоми. Ефективність виховного процесу з формування логіко-математичної компетентності оцінюється за якісними змінами в пізнавальній діяльності дитини. Бо головним є не обсяг набутих дитиною математичних знань, а поєднання їх з особистісними якостями та з умінням трансформувати їх у практичну діяльність.

5. Навчально-виховна робота з логіко-математичної діяльності спирається на мисленнєву діяльність, яка передбачає розвиток таких умінь:

аналізувати, синтезувати, порівнювати;

узагальнювати, абстрагувати;

систематизувати, серіювати, класифікувати, знаходити принципи закономірності, відшукувати логічні співвідношення між числами та предметами.

Наявність цих умінь є передумовою появи в дітей перших спроб обґрунтувати свої думки, доводити їх істинність та сприяють розвитку важливої базової якості особистості дошкільника, як розсудливість, вміння розмірковувати. У свою чергу, математичні символи й поняття допомагають дитині пізнавати навколишній світ.

6. У формуванні логіко-математичної компетентності застосування особистісно орієнтованої моделі освіти є особливо принциповим. Забезпечення цього процесу великою мірою залежить від позиції дорослого та створення ним доброзичливої атмосфери.

7. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» передбачає створення таких умов для формування логіко-математичної компетентності, за яких дорослий може допомогти дитині розкрити свій потенціал, навчити її самостійно пізнавати світ. При цьому важливий не стільки кінцевий результат діяльності дошкільника, скільки сам процес його досягнення.

Відмінними особливостями програми «Крок за кроком» являються:

утвердження нових форм розвивальних занять (вільний вибір дітьми занять, надання їм свободи дій, допомога в організації спільної діяльності і т.д.);

створення в групах сприятливого психологічного клімату, теплого і доброзичливого відношення до дітей;

проведення більшості занять в підгрупах;

все оточуюче середовище перетворювати на розвивальний фактор.

В програмі досить яскраво виражений гуманістичний і особистісно-орієнтований характер.

Особливу увагу автори програми приділяють розвитку пізнавальних здібностей дітей.

З позиції гуманістичної педагогіки дають поради вихователю не поспішати на допомогу дитині, а стимулювати її до самостійного вирішення проблеми, при необхідності надавати мінімальну допомогу, підштовхувати до вирішення проблеми порадами, активізувати попередній досвід, який є у дитини, націлювати її на пошук варіантів вирішення завдання, підтримувати дитячу ініціативу, демонструвати дітям збільшення їх досягнень, викликати у них почуття радості за успішне виконання завдань самостійно.

У програмі «Крок за кроком» стверджується, що педагогу доцільно вводити у повсякденне життя різноманітні ігри логіко-математичного змісту з використанням логічних блоків Дьенеша. У практичній роботі вихователів з метою логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, згідно програми «Крок за кроком», стверджується, що доцільно використовувати нетрадиційні методи навчання математики: проблемні ситуації та завдання, завдання з елементами пошуку, дидактичні ігри і вправи, задачі-жарти, задачі-загадки, задачі з казковим сюжетом, віршовані задачі, задачі-розповіді, казки, загадки, прислів'я.

Порівнюючи програми, можна сказати, що програма «Я у Світі» більш детально орієнтує педагога на проведення логіко-математичного розвитку дитини, а програма «Крок за кроком» робить акцент на розвиток пізнавальних здібностей дітей.

Проаналізуємо ще деякі варіативні навчально-виховні програми. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку «Українське

дошкілля» зміст програми з формування елементарних математичних уявлень подає в двох аспектах — предметні факти та явища і системи пізнавальних дій, які необхідно сформулювати. Цим підкреслюється, що процес засвоєння математичного змісту — це процес виконання дітьми певних дій із специфічним матеріалом. Навчально-виховні завдання програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» охоплюють загально пізнавальний та логіко-математичний аспекти. У програмі розвитку та виховання дитини раннього віку «Зернятко» логіко-математичний розвиток передбачений структурними компонентами пізнавального розвитку, а саме сприймання навколишнього та уявлення про властивості предметів, предметна діяльність і розвиток мислення.

Згідно Базового компонента дошкільної освіти в Україні, вихователь повинен організовувати процес логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку не лише на спеціалізованих заняттях, а й протягом всієї життєдіяльності дитини у дошкільному закладі. Тому доцільно залучати дітей до інших активних форм роботи, які сприятимуть логіко-математичному розвитку в повсякденному житті. Згідно програми «Українське дошкілля», значний розвивальний ефект мають ігри із запереченням, у яких дітям пропонується відібрати необхідні для гри предмети, або персонажі користуючись описом із запереченнями (не круглі, не жовті, не з червоними стрічками тощо). Окрім логіко-математичних ігор, за програмою «Зернятко», вихователю слід залучати дітей до такої форми роботи як конструювання.

Наступною важливою формою роботи з організації логіко-математичного розвитку, на яку доцільно звернути увагу, є пізнавально-дослідницька діяльність. До неї програми «Впевнений старт» та «Українське дошкілля» включають спостереження,

порівняння, опис, передбачення, повідомлення, класифікацію, аналіз, синтез та вимірювання.

Таким чином, поряд з традиційними програмами навчання та виховання дітей існує цілий ряд альтернативних програм, завдяки чому в дитячому садку забезпечена варіативність навчання дітей математиці. Це, безсумнівно, відкриває неабиякі можливості для прояву творчості, але в той же час ставить перед педагогічним колективом, вихователем, який здійснює формування первинних математичних уявлень у дошкільників важку задачу – обрати для роботи з дітьми ту програму, яка в найбільшій мірі відповідає можливостям і особливостям дітей, стимулювати їх до найвищого розвитку, задовольняє вимоги початкової школи та батьків.

Інформаційно-просвітницький аспект використання навчально-виховних програм у курсі «ТМФЕМУ» передбачає визначення студентами напрямків розвитку, математичної обізнаності дітей на кожній наступній сходинці освіти; ознайомлення з новітніми технологіями та засобами навчання. З метою реалізації цього аспекту навчальної роботи використовуються такі форми навчання: семінари-практикуми щодо обговорення програм, лекції, робота творчих груп тощо. Методичний аспект включає: ознайомлення з методами і формами навчальної роботи з реалізації програмних завдань, порівняння їх ефективності, забезпечення наступності щодо методів та прийомів роботи з навчання дітей математики. Цей аспект реалізується через відвідування студентами занять з наступним спільним обговоренням, семінари-практикуми з певних методик; проведення педагогічних нарад, виставок, конференцій; взаємоконсультування, обмін передовим педагогічним досвідом роботи, розробка рекомендації з удосконалення змісту навчально-виховних програм.

Отже, з огляду змін, що відбулися останнім часом у сучасному суспільстві та дошкільній освіті, сучасним педагогам і майбутнім фахівцям дошкільної освіти слід враховувати нові тенденції при організації логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, які відображені в сучасних навчально-виховних програмах.

Список використаних джерел:

1. Старченко В. Логіко-математичний аспект дошкільної освіти / В. Старченко // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 22–23.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: нова редакція / [ред. О.Л. Кононко]. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2012. – 243 с.
3. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу / К.Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2011. – 320 с.
4. Програми виховання і навчання в дитячому садку / [укл. В.О.Тищенко]. – К.: Ера, 2012. – 312 с.
5. Михайленко О. Готовність вихователів до формування логіко-математичної компетентності дошкільників / О. Михайленко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 8. – С. 26-27.

Гришко О.І.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

Красюк З.Л.

*партнер центру розвитку дитини
«Дитяча корпорація успіху»*

З ДОСВІДУ РОБОТИ СУЧАСНОГО ПОЛТАВСЬКОГО ЦЕНТРУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

«ДИТЯЧА КОРПОРАЦІЯ УСПІХУ»

У статті описується виникнення та досвід педагогічної діяльності сучасного Полтавського центру розвитку дитини «Дитяча корпорація успіху», розглядаються положення, які педагоги ставлять в основу педагогічної роботи з дітьми та батьками.

Ключові слова: дошкільна освіта, центр розвитку дитини, вихователь, інтелектуальний розвиток, психічний розвиток, соціальне виховання, фізичне виховання, естетичне виховання.